

mint Barbarossa Frigyes lovagi seregei.

Németország nagyobb része (a Rajna-vidéket kivéve) csak felületesen feudálizálódott: Németország a XII. század közepéig nem feudális állam. A paraszti gyalogság még a XIII. században is fontos. Igen nagy az egyház katonai szerepe. Nem-feudális jelenségnek tartja a nem szabad tisztségviselőkből és harcosokból álló miniszteriálisok kiemelkedő szerepét is. A német hadseregek hadművészete azonban nem különbözött az „igazi” feudális hadseregektől. Részletesen foglalkozik a németek által vívott egyik legfontosabb csatával, a magyar kalandozásokat lezáró 955-ös augsburgival. Ottó serege körülből 8000 főből állt, kizárólag lovasokból. Nyolc, egyenként ezer főnyi „légióra” tagolódott az egyetlen vonalba fejlődő német haderő. Balról-jobbra: két sváb légió, Ottó saját légiója, szászok és türingiaiak, három bajor légió, egy frank légió. A cseh légió a tábort őrizte. A magyarok az egyik (nem tudni melyik) szárnyat megkerülve szétverik a tábort őrző cseh légiót, majd hátulról támadást intéznek a két sváb légió ellen. A német balszárny hátrálni kezd. Mivel taktikai tartalékuk nem volt, Ottó király a jobbszárny széléről, az *arcvonal mögött* átirányítja a frank légiót, melynek sikerül a balszárny hátrálását megállítani. A magyarok bekerítő hadmozdulata nem sikerült, az arctámadásban s a közelharcban a nehezebb fegyverzetű és nagyobb termetű németek győzelme biztos volt. Ottót a szerző kora legjobb hadvezérének tartja s az augsburgi csatát bizonyítéknak, hogy a jól veze-

tett nehézlovas kora bármely fegyvernemével szemben fölényben van.

Műve befejező részében *Beeler* hangsúlyozza a nem-feudális hadszervezeti elemek fontosságát. Még az általa is feudálisnak elismert területek hadseregei sem álltak kizárólag nemesekből. Olyan időszak sohasem volt, amikor egyáltalán nem harcoltak közrendűek. Nemcsak nem-nemes gyalogosok szerepelnek, hanem nem-nemes lovasok is (Spanyolország, Itália, Németország). Igen fontos a zsoldosok szerepe.

A seregek létszáma csekély. 25 000 főnél nagyobb hadsereget egyik nyugati uralkodó sem tudott kiállítani. A csatarendek egyszerűek, mert a csapatok kiképzése gyenge. A nehézlovasság arctámadása az általános, de néha alkalmaztak színlelt megfutasokat, hadicseleket is. A lovak gyalog is tudtak harcolni. A kor katonai vezetői ügyesen kombinálták a rendelkezésükre álló erőket s ezek minőségéhez képest a csapatok vezetése jónak mondható. A feudális hadseregek teljesítménye — szerző szerint — nem volt csekély. Kivédtek a viking és magyar támadásokat, s a X—XIII. században meghódították Angliát, Dél-Itáliát, Szicíliát, hídfőt alkottak (kb. 200 évig) Szíriában, visszaszorították Spanyolországban a mórokat és terjeszkedtek kelet felé is, a szlávok rovására. A középkori katonai parancsnokok nem voltak rosszabbak, mint más korok parancsnokai. A csapatok fegyelem és gyakorlottság dolgában alacsony szinten állottak, harckészségük azonban kiváló volt.

Borosy András

KÜLFÖLDI HADTÖRTÉNELMI FOLYÓIRATOK SZEMLÉJE

Voенно-Исторический Журнал (Szovjetunió), 1975. 4—6. sz.

A Nagy Honvédő Háború győzelmes befejezésének 30. évfordulója alkalmából a folyóirat mindhárom száma csak olyan írásokat közöl, amelyek köz-

vetlenül, vagy közvetve kapcsolódnak a háború témaköréhez. A 4. szám többek között közread egy tanulmányosorozatot, amely ismerteti a szárazföldi csapatok, a légierő, a flotta, a légvédelmi csapatok, a rakéta-alakulatok,

a tüzérség, a harcokosi alakulatok, a műszaki csapatok és a híradósok helyzetét a háború befejező szakaszában.

A tanulmányok közül V. Tolubko: „Hadászati rakétacsapatok” című (1975. 4. sz. 50—56. o.) tanulmányával foglalkozunk részletesebben, mivel a szerző áttekintést ad a rakétafegyver kialakulásának történetéről, valamint a háború utáni fejlődéséről is. Az 1920-as években kezdődtek azok a kísérletek, amelyeknek az volt a céljuk, hogy a rakétatechnikát katonai téren tudják alkalmazni. 1928-ban lőtték fel az első szilárd hajtóanyagú rakétát, amely a későbbi gárda-aknavető csapatok reaktív lövedékének őse lett. A különböző szervezeti átalakuláson átment kutatóintézetek tevékenységének eredményeként a Szovjetunióban 1933-ban lőtték fel az első folyékony hajtóanyagú rakétát. 1941 nyarára elkészültek az M—8 és M—13 típusú, harci rendeltetésű, szilárd hajtóanyagú rakéták és a kilövésükre szolgáló, több töltetes önjáró állványok.

Az új fegyver 1941. július 15-én esett át a tűzkeresztségen a 20. hadsereg védelmi szakaszán, Orsától keletre. A fegyver azonnal bebizonyította félelmetes erejét, s ez meggyorsította a továbbfejlesztést. A nagy mozgékonyság, a nagy tűzerő és hatékonyság gyorsan népszerűvé tette a hadseregben. A BM—8 és BM—13 típus a harcosoktól kapta a „katyusa” nevet.

1942 júniusában a hadseregben rendszeresítették az M—20 és M—30-as, lényegesen nagyobb reaktív lövedékeket és a hozzájuk való kilövő szerkezeteket. Ezzel együtt járt a szervezeti fejlődés is. Előbb gárda-aknavető ezredek kezdtek létrehozni. A háború első időszakának végére már 365 ilyen dandár létezett. 1942 végén kezdődött meg a nehéz gárda-aknavető hadosztályok szervezése. Egy ilyen hadosztály összetűze 3840 lövedékből állt, amelyeknek össz-súlya körülbelül 230 tonna volt. A háború végéig még sok új típusú rakéta jelent meg, és a fegyvernem

jelentős szerepet játszott a német hadsereg szétzúzásában.

A második világháború után a technika fejlődése és a Szovjetunió védelme megkövetelte a rakéta-atomfegyver kifejlesztését. Az újfajta rakéták kipróbálása 1947-ben kezdődött. A nagy sebesség és a nagy repülési magasság a rakétákat gyakorlatilag sebezhetetlenné tette, ezért a legalkalmasabb eszköznek bizonyultak a magfegyver célba juttatásához. A hadseregben az 1950-es évek közepén rendszeresítették őket.

A háború utáni első irányítható ballisztikus rakéta az R—1 volt, ezt követte a tökéletesített R—2. Ezzel párhuzamosan haladtak a robbanófej tökéletesítését célzó kutatások: 1953-ban próbálták ki a hidrogéntöltet egy fajtáját.

1957 augusztusában próbálták ki sikeresen, a világon először, a többfokozatú, interkontinentális ballisztikus rakétát, amely képes volt a termonukleáris töltetet a világ bármely pontjára eljuttatni. Azóta a különféle rendeltetésű rakéták egész szériáját fejlesztették ki.

Az első rakéta-alakulatot 1946. július 15-én hozták létre, az egyik gárda-aknavető ezred alapján, majd mikor az átszervezés előrehaladt, az összes alakulatokat bekapcsolták a hadászati rakéta-alakulatok keretébe.

Az 5. szám közli A. Grecsko: „Világtörténelmi jelentőségű győzelem” című (3—15. o.) tanulmányát, a győzelem évfordulója alkalmából.

A szerző röviden áttekinti a szovjetellenes háború kialakulásának történetét, a német agresszió újjáélesztését és keletre való irányítását, valamint a Szovjetuniónak a háború elhárítását célzó tevékenységét. Megemlíti a háború történetének legfontosabb eseményeit, különösen azokat, amelyek határkövet jelentenek a háború menetében, és amelyeket egyes nyugati szerzők úgy kívánnak elhomályosítani, hogy történelmi tényeket meghamisítva, más frontok sokkal ki-

sebb jelentőségű eseményeivel próbálják őket egyenlővé tenni, vagy azok mögé helyezni.

Így akarják másodrendű katonai eseményné degradálni a sztálingrádi csatát és a jelentőségét egyenlővé tenni az El-Alamein-i csata jelentőségével. A valóságban a fasiszták Sztálingrád térségében több mint 50 hadosztályt összpontosítottak, míg El-Alamein alatt csak 4 német és 8 olasz hadosztály volt. A németek vesztesége halottakban és foglyokban Sztálingrádnál csaknem 20-szor több volt, mint El-Alamein-nél. Kurszk térségében a németek ugyancsak 50 válogatott hadosztályt vontak össze, míg Szicíliában 9 olasz és 2 német hadosztály állt szemben a szövetségesekkel.

A tanulmány második felében a szerző azokat a forrásokat elemzi, amelyekből a szovjet hadsereg a győzelemhez szükséges erőt merítette. A legfontosabb forrás a bolsevik párt és a szovjet rendszer által nevelt és vezetett néptömegek hősiesség magatartása volt. A szovjet tömegek politikai-erkölcsi színvonala messze meghaladta a fasisztákét. A haza védelmezőinek 14 millió kitüntetés osztottak ki, tizenegyezerhatszázan kapták meg a Szovjetunió Hőse legmagasabb kitüntetését.

A háború második szakaszától kezdve bontakozott ki a következetes támadó hadászati módszer.

A háború első napjaiban végrehajtott mozgósítás azonnal 5,3 millió embert adott a hadseregnek és a flottának. Rendkívül nagy nehézséget jelentett a haditermelésre való átállás. 2600 vállalatot kellett teljesen vagy részben keletre telepíteni, amelyek a háború kezdetéig az ipari termelés 33 százalékát adták. Ezen kívül a keleti területekre evakuáltak több mint 10 millió embert is.

A párt megerősítette a hadsereg és flotta pártszervezetét. A háború alatt több mint 1 millió 640 ezer párttagot irányítottak a hadseregbe, vagyis az 1941-es tagságnak több mint a felét. 1945 tavaszára a fegyveres erőknél több mint 3 millió párttag és tagjelölt volt.

A 6. szám cikkei közül kettőt emelünk ki. Az egyik E. Dymkowski: „A lengyel hadsereg 2. hadserege a berlini és prágai hadműveletekben” című írása (41—45. o.)

A lengyel hadsereg 2. hadserege 1944 augusztusában kezdett szerveződni a felszabadított területeken. 1945. március 20-án a hadsereget beosztották az 1. Ukrán Front állományába. Ekkorra a hadsereg létszáma 85 ezer ember volt. Keretébe tartozott öt gyalogos hadosztály, az 1. harcokosi hadtest, a 2. tüzérdandár, valamint a kíséret alakulatok. A front parancsnokságának döntése szerint a 2. hadsereg az 52. hadsereg 73. gyalogos és 7. gépesített gárdahadtestével együtt azt a csoportot alkotta, amely kíséret csapatát mért Dreza irányában. A 2. hadseregnek át kellett kelnie a Neisse folyón, amelynek másik oldalán a „Brandenburg” gépesített hadosztály védkezett, kiegészítve különleges rendeltetésű, nehézgéppuskás és műszaki alakulatokkal. Az ellenség kiépített védelmének mélysége elérte a 30—35 km-t. Április 14-én éjjel a hadsereg alakulatai harcfelderítés közben kis méretű hídfőt foglaltak el a Neisse bal partján, Rotenburg közelében. 15-éről 16-ára virradó éjjel a németek véres harcokban próbálták felszámolni a hídfőt, amelyek gyakran kézitusa formáját öltötték, de nem jártak sikerrel. Április 16-án indult meg a támadás. Két nap alatt a 2. hadsereg és az 52. hadsereg áttörte a védelem fővonalát és 13 km-t nyomult előre. Ebben az időben az ellenség kétségbeesett kísérletet hajtott végre, hogy az 1. Ukrán Front hátába végrehajtott ellencsapással megállítsa a támadást. A „Közép” hadseregcsoport parancsnoksága nagy erőket vont össze Görlitz térségében, és megindította az ellentámadást. Április 19. és 25. között rendkívül elkeseredett és véres harcok folytak, amelyek folyamán a páncélos alakulatok egyes kisebb lengyel egységeket ideiglenesen be is kerítették, de a hősi ellenállás és a szovjet csapatok támadása miatt nem tudtak áttörni. A 2. hadsereg alakula-

tai április utolsó napjaiban az 1. Belorusz és az 1. Ukrán Front csapataival együtt részt vettek a berlini utcai harcokban.

Az európai háború utolsó hadművelete a prágai hadművelet volt. Csehszlovákia területén ebben az időben még 65 német hadosztály tartózkodott. A 2. hadsereg alakulatai a szovjet csapatokkal együtt törtek Prága felé, és május 8-án értek Csehszlovákia területére. A szovjet csapatok május 9-én értek Prágába, a 2. hadsereg pedig május 10-ig, Melniken keresztül, véres harcokban Prága külső területéig tört előre és ott fejezte be a háborút.

M. Nejedly: „Az 1. Csehszlovák hadtest létrehozása és szerepe Csehszlovákia felszabadításában” című tanulmánya ugyancsak a folyóirat 6. számában jelent meg.

A 1. Csehszlovák hadtest létrehozásának időpontjára a csehszlovák harcosok már hosszú, dicsőséges utat jártak végig, együtt a szovjet katonákkal. A szovjet—csehszlovák egyezmény alapján 1941 végén jött létre az első csehszlovák zászlóalj L. Svoboda parancsnoksága alatt. Ez volt az első külföldi alakulat, amely a Szovjetunió területén a fasiszták ellen harcolt. 1943 márciusában Szokolovo falunál esett át a tűzkereszteségen, Harkov közelében. 1943 májusában jött létre az első önálló csehszlovák gyalogos brigád, amelynek alapján 1944 tavaszán létrehozták az 1. Csehszlovák hadtestet. A továbbiakban a szerző részletesen ismerteti a hadtest szervezését, szervezetét és erőit. A hadtestet a Duklahágónál folyó harcokban vetették be szeptember 9-én és 10-én, ahol a hónap végéig folytak rendkívül súlyos harcok. Ekkor lett Svoboda a hadtest parancsnoka. Szeptember végén a csehszlovák misszió kérésére ledobták Szlovákiában a felkelés segítésére a hadtest keretébe tartozó 2. légideszant brigád, 1855 katonát és tisztet, 360 tonna felszereléssel. Amikor október 6-án a németek kezdték elvonni az

erőiket Duklától, a hadtest üldözésbe ment át.

A felszabadított területeken a hadtest katonái segítették az új államrend kiépítését. A londoni emigráció ezt mindenképpen meg akarta akadályozni. Reakciós tisztek megpróbálták visszafejlesztani a duklai harcokban amúgyis súlyos veszteségeket szenvedett hadtestet, majd megkísérelték — az ide vonatkozó szerződést megszegve — alárendelni azt az általuk létrehozott parancsnokságnak. Egyik sem sikerült. A hadtestet friss erőkkel töltötték fel partizánokból, a felszabadított területekről és a szovjet hadsereg oldalára állt szlovák katonákból.

1945 januárjában a hadtest, körülbelül 35 ezer ember, a 4. Ukrán Front keretében részt vett Csehszlovákia felszabadításában. Áprilisban a Magas-Tátra és az Alacsony-Tátra hegyei között, valamint a Vág völgyében, Kralovan és Sztrecsno környékén folytatott súlyos harcokat és elfoglalta Zilinát. A háborút a hadtest 1945 májusában a Morva folyónál fejezte be. (*Lengyel István*)

Historie a Vojenství (Csehszlovákia)

1972. 1—2., 3., 4—5. sz.

1972. január 24—26 között Prágában sor került a csehszlovák hadtörténészek elméleti konferenciájára, melyet a Csehszlovák Néphadsereg Politikai Főcsoportfőnökségének irányításával a prágai Hadtörténelmi Intézet és a brnói Zápotocky Katonai Akadémia hadművészettörténeti tanszéke közösen szervezett. A konferencia teljes anyagát közli a folyóirat 1972. 1—2. száma.

A konferencia jelentőségét emeli, hogy ilyen szakmai jellegű tanácskozássra olyan hosszabb időszak után került sor, melyet a társadalomban végbemenő válságfejlődés és következményei felszámolására irányuló feszített munka jellemezett. A lezajlott események mélyrehatóan érintették a társadalomtudományok területét és ez alól a hadtörténelem sem kivétel.

A konferencia anyagából kitűnik, hogy a hadtörténelem területén tartott megelőző tanácskozások és konferenciák óta hosszabb idő telt el, ezért nem tapasztalható az azok tartalmához való folyamatos kapcsolódás. Ez adott értelemben pozitív jelenség. A szervezők és a résztvevők többségét nem kötötték a múlt elképzelései és figyelmüket teljes egészében azokra a gondolatokra fordították, amelyeket a Csehszlovák Kommunista Párt és a nemzetközi munkásmozgalom jelentős dokumentumai tartalmaznak a történettudománnyal kapcsolatosan. Ilyenek elsősorban a CSKP XIV. kongresszusának határozatai, a CSKP megalakítása 50. évfordulója kapcsán kiadott tézisek, az SZKP XXIV. kongresszusának dokumentumai, valamint a kommunista és munkáspártok moszkvai tanácskozásának anyagai. Tükröződik a tanácskozás tartalmában annak a sokrétű vitának az eredménye is, amely a hadtudomány és a hadtörténelem tárgyának, tartalmának és módszertanának tisztázása érdekében folyt az utóbbi évtized folyamán a szövetséges szocialista hadseregek, de főleg a szovjet hadsereg elméleti folyóiratainak hasábjain.

A konferencia egyik legpozitívabb mutatója annak felismerése, hogy a múlt produktumainak mindenfajta átértékelése és a következő időszak munkájának bármely orientálása sem vezethet helyes célok felé, ha nem történik meg az alapvető metodológiai irányzatok tisztázása és a helyes alapokhoz való visszatérés.

A konferencia alapvető célkitűzése volt, hogy hozzájáruljon a csehszlovák hadtörténelmi tudományos munka egységesítéséhez a marxizmus—leninizmus fundamentális eszmei-politikai és módszertani elveinek bázisán.

A tanácskozás céljait így határozták meg:

1. A Csehszlovák Néphadsereg hadtörténelmi tudományos munkájának ráirányítása a háború utáni hadtörténelmi kutatás tartalmának és módszereinek elméletileg megalapozott kritikai értékelésére, felhasználva a szovjet ta-

paszlatokat és annak a kiterjedt vitának az eredményeit, amely a hadtudomány és hadtörténelem módszertanával kapcsolatosan a Szovjetunióban folyt.

2. Megfelelő következtetések levonása a csehszlovák hadtörténetírás múltbeli revizionista és jobboldali opportunistá torzításaiból.

3. Az alapvető elméleti és módszertani kiindulópontok rögzítése, valamint a csehszlovák hadtörténelmi kutatómunka perspektívikus fejlesztését magába foglaló tervezetek kidolgozása, szoros összhangban a CSKP XIV. kongresszusán a társadalomtudományok és az ideológiai munka területére elfogadott következtetésekkel és határozatokkal.

A konferencia bevezetőjét Václav Horáček altábornagy, politikai főcsoportfőnök tartotta, melyben rögzítette a *társadalomtudományok területén folyó tudományos munka feladatait a CSKP XIV. kongresszusán elfogadott irányelvek realizálása során*. Ezen belül kiemelte a hadtörténelmi kutatással szemben támasztott igényeket, elsősorban azt, hogy legyen képes mélyrehatóan feltárni azokat a folyamatokat, amelyek a hadügy területén lezajlottak, és az elméleti gondolkodás számára olyan gyakorlati következtetésekkel szolgálni, melyek bővítik a parancsnoki kar látókörét. Legyen képes megfelelő tanulságokat levonni a győzelmekből és a vereségekből egyaránt és ezzel járuljon hozzá a tiszték és sorkatonák eszmei-politikai neveléséhez.

Ezt követően három főreferátum hangzott el:

1. František Herfurt ezredes, a Hadtörténelmi Intézet parancsnoka: „*A hadtörténettudomány néhány metodológiai problémája a mai körülmények között*” című referátumában a tudománnyal szemben az új objektív helyzet által támasztott követelményeket és feladatokat, ezek megoldásának módszereit tárgyalja. Kiemeli az „ön-célú történetírás” nézetének helytelen-

ségét és bizonyítja, hogy a tudományos alapokon és módszerekkel dolgozó hadtörténeti kutatásnak a ma feladatait kell szolgálnia, vagyis a fegyveres erők hadrafoghatóságát és harckészültségét. Ugyanakkor át kell értékelni a hadtudomány teljes fogalomtárát: újakkal kell pótolni a gyakorlatban elavultnak bizonyuló fogalmakat; pontosítani kell az új fejlődési folyamatot már nem kielégítő hagyományos fogalmakat, hogy azok megfeleljenek a megváltozott feltételeknek, és a marxista-leninista metodológiára épüljenek.

2. Miroslav Chuchmák alezredes, a Hadtörténelmi Intézet parancsnokhelyettese „*A Csehszlovák Néphadseregben a háború utáni időszakban folytatott hadtörténeti kutatás tartalmának és módszereinek kritikai vizsgálata. A csehszlovák hadtörténetírás múltbeli lazulásából levont tanulságok*” című referátumában a Hadtörténelmi Intézet tevékenységével és eredményeivel, majd a csehszlovák katonai historiográfia, mint marxista-leninista tudományos diszciplína tartalmi alakulásával, szerkezetével és egyes időszakainak jellemzőivel foglalkozik, különös tekintettel az elvi és módszertani problémákra. Végül néhány kritikai következtetést von le a hadtörténeti kutatás fejlődésének egészéről.

3. Ján Lipták ezredes, a Hadtörténelmi Intézet hadtörténeti kutatóosztályának vezetője „*A csehszlovák hadtörténetészek tudományos kutatómunkája távlati tervének indoklása*” című referátumában a távlati kutatási terv tartalmával, az egyes témák feldolgozásához szükséges erők és eszközök, időtényezők indoklásával foglalkozik, majd a kutatási főirányokat, a kutatási célokat és a publikációk jellegét veszi sorra.

A konferencia 87 résztvevője közül 20 szólalt fel, további 13 írásban adta be hozzászólását.

A lap kettős száma a referátumok és korreferátumok teljes anyagát leközi, azzal a céllal, hogy hozzájáruljon a csehszlovák hadtörténeti kutatás további fejlesztéséhez.

Viliam Salgovic: „*Ján Nálepka, a a partizán és hős*” című cikkében (1972., 3. szám) az évforduló alkalmából — mint Nálepka harcostársa — emlékezik meg az első csehszlovák partizánosztály megalakulásáról Zsitomir körzetében 1944. májusában, Szaburov tábornok parancsáról, melyben Nálepka-Repkin századost az osztály parancsnokává nevezi ki és megszabja feladatait; harctevékenységeikről Ukrajna és Szlovákia területén, a kitűzött feladatok sikeres végrehajtásáról, a partizánmozgalom vezetése részéről kapott elismerésekről, Nálepka százados kimagasló parancsnoki tulajdonságairól, végül 1944. novemberében, Ovracs körzetében vívott utolsó győzelmes harcáról, mely után az osztály beolvadt az 1. csehszlovák hadtest állományába, hogy a későbbiek során majd a Szlovák Felkelésben hasznosítsák a partizánharcokban szerzett tapasztalataikat.

A Csehszlovák Néphadsereg Hadtörténeti Múzeumának tevékenységéről ugyancsak a folyóirat 3. számában olvashatunk. A szerzők — Hana Kubáľková és Jan Novák beszámolnak a múzeum kiállítás szervező munkájáról, az új kiállításokról, a múzeum látogatottságáról, valamint a haladó hagyományok szellemében való nevelés terén elért eredményekről a tanuló ifjúság és a katonaállomány körében.

A folyóirat 4—5. kettős számában érdeklődésre tarthat számot Jaroslav Hromátka: „*A hadseregben folyó szocializálódás és a kommunista nevelés néhány pszichológiai problémája*” című cikke, melyben a XIV. kongresszus szellemében tárja fel a szilárd szocialista tudat és a szocialista erkölcsi-politikai arculat, magatartási forma kinevelésének fontosságát.

Alois Michnák: „*A hadügyben végbemenő tudományos-technikai forradalom periodizálásának módszereiről*” című cikkében a tudományos-technikai forradalom alapjait és társadalmi-poli-

tikai meghatározottságát, a hadügy forradalmának jellemzőit, a periodizálás haditechnikai alapjait tárgyalja, végül meghatározza e forradalom tartalmát, az e téren folytatott kutatómunka irányait és periódusait.

„Korunk háborúinak osztályozásával kapcsolatos problémák” szerepelnek Ilja Žáček cikkében, melyben a revizionista és antimarxista nézetek kritikáját adja, majd a háborúk osztályozásának lenini elvei alapján ismerteti

a szocialista hadtudomány nézeteit korunk háborúinak jellegéről, a hadviselés eszközei és a kiterjedés, majd az osztályjelleg alapján való osztályozás módszereiről.

A Hadtörténelmi Intézet kollektívája hasznos összeállítást készített „Az 1941—45. évi harci hagyományok naplója” címmel, mely könyv formájában kerül kiadásra. A lap az összeállításból kiemelten az 1943. év eseményeit közli. (Nádor Tibor)